

Apunts reforç art Romànic (inclou vídeos i webs)

Sitio: [Cursos IOC - Batxillerat](#)

Imprimido por: Invitado

Curso: Història de l'art (autoformació IOC)

Día: viernes, 11 de febrero de 2022, 19:55

Libro: Apunts reforç art Romànic (inclou vídeos i webs)

Descripción

Apunts reforç art Romànic (inclou vídeos i webs)

Tabla de contenidos

1. Context històric i cultural

2. Característiques generals del romànic

3. Arquitectura romànica

3.1. Monestirs i arquitectura civil

3.2. Variants d'art romànic

4. Escultura romànica

4.1. Portalades romàniques

4.2. Mostres escultòriques

5. Pintura romànica

5.1. Estils pictòrics

6. OBRES PAU- Art Romànic

7. Vídeos i webs ampliació art romànic

1.Context històric i cultural

El **terme romànic** sorgí el segle XIX per fer referència a manifestacions artístiques derivades de l'art romà sobretot en el camp de l'arquitectura, degut en part a l'ús d'elements com l'arc de mig punt o la volta de canó. Pel que fa la pintura i l'escultura no van seguir els mateixos trets del món antic...El terme romànic també es relaciona amb l'origen d'un seguit de llengües europees (català, castellà, francès...) derivades del llatí.

A partir d'aquell moment doncs, es va aplicar el terme art romànic per referir-se a l'art medieval que es desenvolupà a l'edat mitjana al llarg dels **segles X-XII i part del XIII**, així com les seves variacions. De totes maneres com veurem més endavant l'art romànic és un art que tot i tenir diverses variants es caracteritza per la unificació estètica i l'homogeneïtzació.

Pel que fa doncs referència a la cronologia podem afirmar que l'art romànic el podem classificar en 3 etapes:

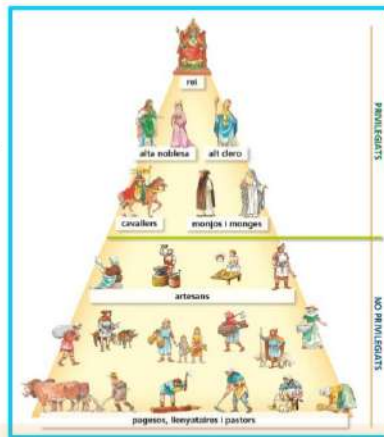
- Primer romànic (final del segle X i segle XI)
- Romànic ple (finals segle XI- mitjans XII)
- Romànic tardà (mitjans XII- principis segle XIII)

Geogràficament el podem ubicar a gran part d'Europa, especialment la meridional i l'occidental (des d'Escandinàvia fins a la Mediterrània), tot i que arribà també a Terra Santa. El romànic és el primer art medieval occidental que va assolir homogeneïtat i internacionalització, si bé va presentar nombroses variants regionals.

L'art romànic si per algun aspecte destaca és pel seu context històric i cultural, marcat sobretot per l'àmbit religiós. Alguns dels trets més destacats d'aquest context als que hem de fer referència són:

- **Tranquil·litat política:** políticament parlant és un moment estable entre els regnes europeus; per altre cantó han minvat les invasions bàrbares. Juntament amb aquesta estabilitat es van donar altres factors favorables com la millora de les tècniques agrícoles, un augment demogràfic o millores en el comerç.
- **Implantació del feudalisme:** entès com a sistema econòmic, social i jurídic, el feudalisme regulava les relacions socials (que estaven molt jerarquizades) a partir del vassallatge, en el qual el vassall prometia al senyor fidelitat i serveis a canvi que aquest el protegís.
- **Poder de l' Església** en una societat teocèntrica com és la medieval, l'església s'entén com a entitat cultural i intel·lectual que controlava el poder i la cultura a través dels monestirs i les escoles catedralícies. Degut a aquest fet la societat fou homogènia i marcada per la religiositat. Des de Roma, la seu papal, es va iniciar una reforma- Reforma Gregoriana- per enfortir la moral del clergat, fou aquest fet juntament amb d'altres els que van generar nous edificis per al culte.
- Difusió del monacat: l'ordre benedictí fundat al segle VI es basava en la premissa " ora et labora", resa i treballa. Aquest estil de vida basada en els vots d'obediència, castedat i pobresa es van difondre tant a la societat laica com també van arrelar en l'aristocràcia feudal. Aquest fet però provocà que aquests darrers es relacionessin amb les abadies i que aquestes s'acabessin enriquint a partir de donacions. Aquest nou luxe provocà una reforma (reforma cluniacenca, que comença a Cluny (Borgonya) i que posteriorment n'hi hagués una altre (la de Robert de Molesmes) per tal de promoure de nou l'esperit humil de l'ordre.
- **Por a la fi del món:** hi havia la profecia apocalíptica (anys 1000-1033) que vaticinava la fi del món a l'any 1000; és per aquest fet que es van generar una gran quantitat de camins de comunicació (**camins de pelegrinatge**) a llocs de culte tal com Jerusalem o Betlem (Terra Santa on havia nascut Jesucrist), Roma o Santiago de Compostel·la per veure les relíquies dels sants. Aquest fet alhora va generar vies de comunicació comercials que van facilitar la unificació estètica així com la seva expansió.
- **Unificació estètica:** L'estabilitat política va afavorir la relació entre diferents punts d' Europa i això va propiciar l'èxit dels camins de pelegrinatge que permetien la circulació de coneixements i unien edificis de culte amb trets comuns així com el desplaçament d'artistes, comerç... Finalment cal comentar que un altre factor que va ajudar a la relació de contactes i que generà un enriquiment cultural i artístic,fou el moviment de les **croades**. Hem de tenir present que en aquell moment (1054) l'Església catòlica d'Occident i l'Església ortodoxa d'Orient van desvincular-se. Aquest fet va intensificar el sentiment religiós a occident juntament amb el fet que els musulmans havien conquerit Terra Santa. Fou per això que van sorgir moltes expedicions de cristians que volien alliberar la Terra Santa a partir del fenomen de les croades.

LA SOCIETAT ESTAMENTAL

La societat medieval era feudal i molt desigual. S'organitzava en estaments, als quals un hi pertanyia a néixer fins a morir, era molt difícil canviar d'ordre de classe. L'església juntament amb la classe privilegiada comptava amb el poder suprem i era un dels estaments que controlà el saber intel·lectual i cultural de l'època.

2.Característiques generals del romànic

Tot i que en posteriors apartats tractarem de forma detallada l'art romànic, a trets generals podem afirmar que:

- L'art romànic és un **art religiós**: l'art romànic està marcat pel poder de l'Església que té per objectiu proclamar el triomf de l'Església cristiana i servir a Déu a partir de l'expressió artística.
- És un art **simbòlic**: l'art romànic es regeix sota el domini de símbols. Alhora aquests símbols servien per adoctrinar a la població. Aquesta, majoritàriament era analfabeta i eren adoctrinats en els fets sagrats de la Bíblia a partir de la lectura de les imatges representades en les escultures i pintures. Podem afirmar doncs que l'art romànic a part de la funció decorativa tenia la funció didàctica.
- És un art **integral**: Tal com veurem més endavant, tot i l'existència d'escultura exempta i de pintura sobre taula, **la pintura** -sobretot en murs interiors- i **l'escultura**- sobretot en imatges, portalades i capitells- **són arts subordinades a l'arquitectura** marcada com les altres per un caire religiós. L'arquitectura doncs unificà totes les arts a partir de la construcció d'espais sagrats i simbòlics.
- El símbol per excel·lència fou la catedral, tot i això no hem d'oblidar que les esglésies i les ermites van tenir un paper cabdal en les zones rurals.
- Art **sobri**, marcat per formes simples i austeres
- Els artistes- els **artesans**- treballaven segons les normes formals de l'època i treballaven amb la creença que treballaven per a un obra que participava de l'acció de Déu.

Els relleus esculpits en els temples - com en el cas de la portalada del monestir de Ripoll- actuaven a mode de llibre per difondre la paraula de Déu, és així doncs com el missatge arribava al pagès analfabet o l'artesà de ciutat. Aquestes representacions a part de difondre la doctrina cristiana, plasmaven aquesta representació a partir de símbols com podem veure en la pintura al fresc de Sant Quirze de Pedret (Berguedà), així doncs ell cercle era símbol de perfecció, el quadrat la Terra en contraposició al cel, el triangle era símbol de la divinitat...

3. Arquitectura romànica

En general relacionem l'arquitectura medieval a l'àmbit religiós, tot i això l'arquitectura civil tal com ponts, torres de defensa, castells...van col·laborar en el desenvolupament de les tècniques arquitectòniques de moment tot responenent a les necessitats dels sectors privilegiats de la societat tal com senyors feudals, reialesa, Església...

Tot i això, l'arquitectura romànica com hem comentat està fortament vinculada a l'àmbit religiós, així doncs els edificis més representatius d'aquest art medieval són les catedrals, les esglésies i els monestirs.

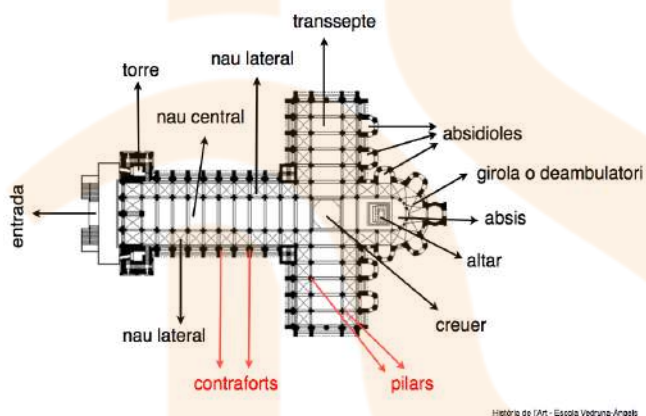
L'església va ser l'edifici més representatiu de l'edat mitjana dins una societat jerarquizada i adoctrinada per la paraula sagrada. Així doncs dins de l'església pròpiament dit, s'hi reunien per celebra missa, adoctrinar fidels...el temple era la unió entre el cel i la Terra.

A part de l'església, tal com veurem en el següent apartat també hi destaquen en l'àmbit religiós els monestirs i dins l'arquitectura civil els castells medievals.

Catedrals i esglésies

Com a conseqüència del context històric vist en l'apartat anterior i gràcies als camins de pelegrinació, les esglésies i les catedrals van construir-se en funció de les necessitats dels creients i basant-se en el simbolisme cristià. Totes elles es van construir orientant-les a l'est ja que d'aquesta manera el primer raig de llum entrava per l'absis a primera hora del dia ja que la llum era el símbol que s'identificava amb Crist.

Pel que fa planta de les esglésies romàniques

Les esglésies romàniques van adoptar la **planta de creu llatina**. En aquesta constava d'una **nau central** i de dues **laterals**. Per bé que haver-n'hi més.

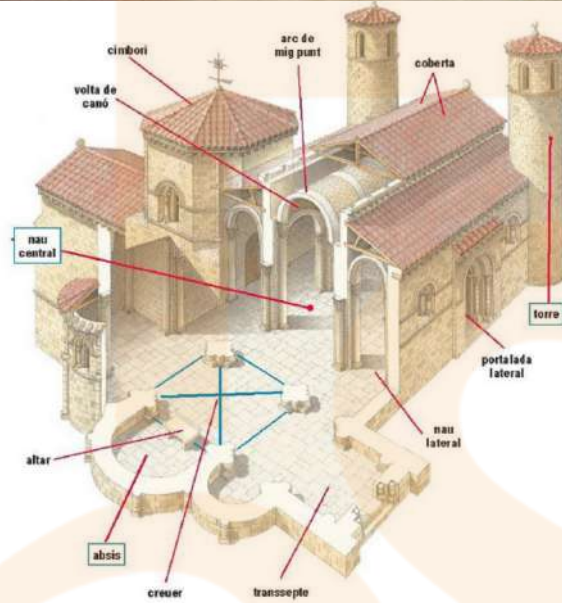
Es passà a utilitzar el **transsepte** format també per una o més naus de forma perpendicular el cos longitudinal. D'aquesta manera el qu era una planta simbòlica en forma de creu. En el cas que els braços fossin iguals per comptes de planta de creu llatina ens trobem amb creu grega.

El lloc on es troben la nau central i el transsepte s'anomena **creuer** cobert per un **cimbori** com es pot observar en la següent fotografia

En quan a la capçalera de l'església, hi trobem:

- el **presbiteri**: on es situava el cor i l'altar major
- l'**absis**: semicircular i que tenia la funció de tancar les naus
- **girola o deambulatori**: com a conseqüència del pelegrinatge deambulatori que era un passadís semicircular que prolongava laterals donant la volta a l'altar per tal que els fidels que pelegr poguessin deambular i accedir a les **absidioles** (petites capelles l'absis) i a la **cripta** on es trobaven les relíquies dels Sants. Un exemple de la catedral de Santiago de Compostel·la.

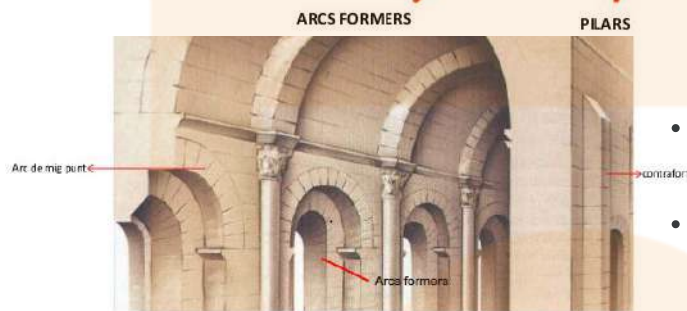
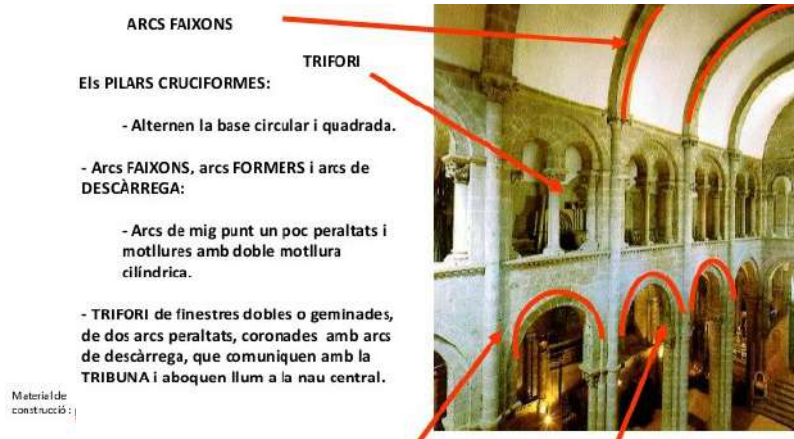
Des de el punt de vista tècnic es va utilitzar la volta de pedra per cobrir els espais interiors però això obligava a emprar suports diversos degut al seu pes. És així com els artesans van aplicar diversos sistemes com murs, contraforts a l'exterior, pilars i arc per reforçar la volta de canó...Pel que fa la façana es va reforçar en alguns casos amb dues torres o un pòrtic i en el cas de la capçalera de l'església es va solucionar amb l'absis (amb volta de quart d'esfera).

San Martín de Frómista (1066), Palència. A la fotografia hi podem observar clarament l'absis amb les absidioles, el cimbori o elements típics de les estructures romàniques com els contraforts o les torres de campanar adossades a la façana occidental. A la dreta alçat d'una església romànica on hi podem diferenciar la nau central de les laterals, el creuer així com la volta de canó formada per arcs de mig punt.

Pel que fa els elements de suport i elements suportats de les esglésies romàniques

- Els elements de suport més característics de l'arquitectura romànica són: l'**arc de mig punt** i la **volta de canó**.
- La volta de canó s'utilitzava per cobrir la nau central i es reforçava descarregant-la amb arcs doblers que descarregaven el pes en els pilars.
- La **volta d'aresta** era la que s'utilitzava per les naus laterals que eren més altes i menys amples que la central.
- Els **murs** eren massissos per tal de poder aguantar el pes de la volta de canó i es reforçaven amb l'ús dels **contraforts** tal com s'observa en la fotografia de San Martín de Frómista. És per aquesta raó que hi havien poques finestres.
- Pel que fa al material el més utilitzat fou la **pedra**, amb el que construïen carreus (pedres tallades de forma rectangular i ben escairades). Aquests carreus alhora formaven un mur anomenat d'aparell d'isòdom.
- La nau central era més alta que les laterals per això sobre les arcades que comuniquen la nau central amb les laterals trobem la **tribuna** o **trifori** des de on hi entra la llum.

- Els arcs faixons- o torals- es troben adossats a l'intradós de la volta, hi sobresurten i la divideixen en trams i la reforcen.
- Els arcs formers són paral·lels a l'eix de la nau central i la comuniquen amb les naus laterals alhora que ajuden a descarregar el pes de la volta ja que en ells hi descansa el seu pes.

La volta de canó (esquerra) que podia ser llisa o reforçada per arcs faixons fou la més emprada per a la sustentació de la nau central, mentre que la volta d'aresta (dreta) que era el resultat de la intersecció de dues voltes de canó, s'utilitzava amb més freqüència per a les naus laterals.

3.1. Monestirs i arquitectura civil

Juntament amb les esglésies i catedrals, el **monestir** fou una de les edificacions medievals més representativa.

Els monestirs van néixer gràcies a les donacions de béns, terres, drets que alguns senyors feudals aportaven a la comunitat per controlar o repoblar un territori. En ells els regnava l'acolliment i l'oració.

Seguint la regla de Sant Benet, els monestirs van establir tot allò que era necessari a l'interior de la construcció amb la finalitat d'evitar haver-ne de sortir. És per aquesta raó doncs que el monestir gaudia d'espais comuns propis.

Entre les estances monacals destaquen:

- Claustre: pati central amb jardí que simbolitzava el símbol de la vida en comú.
- L'església
- Sala capitular, on es reunia la comunitat de monjos.
- Dormitori
- Refectori, sala destinada als àpats dels monjos.
- Cuina
- Biblioteca
- Scriptorium, on es portava a terme la tasca de copiar els llibres...

En el següent enllaç podeu visualitzar en un mapa interactiu diferents estances del monestir de [Santa Maria de Ripoll](#).

També podeu ampliar més informació sobre monestirs medievals en la següent pàgina web: [Monestirs a l'edat mitjana](#).

A Catalunya destaquen diversos conjunts monacals tal com: Santa Maria de Ripoll, Sant Joan de les Abadesses o Sant Martí del Canigó. A Aragó i Navarra també destaquen construccions com la de San Juan de la Peña o San Salvador de Leyre.

Pel que fa l'arquitectura civil, a part de destacar el paper d'algunes construccions com albergs o hospitals, la construcció civil per excel·lència fou el **castell medieval**. Aquest es van construir amb una finalitat defensiva i per tal de tenir control sobre les terres que pertanyien al senyor feudal, és a dir sorgiren arrel del sistema feudal de vassallatge que regnava a l'interior de Catalunya. En un primer moment s'originaren com a torres de defensa i control i poc a poc van evolucionar fins a convertir-se en centres on hi residia de forma permanent el senyor feudal amb artesans, pagesos...així com tot l'equipament necessari tal com les quadres, pous, tallers...Com la seva finalitat era defensiva per aquesta raó es construïen en indrets elevats i estratègics per poder controlar els territoris dels voltants. El castell comptava amb una muralla de pedra que l'envoltava amb portes a l'entrada. El castell també disposava d'una torre de defensa per vigilar els voltants del castell- torre d'homenatge. Des de el pati del castell se'n distribuïen les estances.

3.2. Variants d'art romànic: septentrional i meridional

El romànic es va estendre per tota Europa i ho va fer a partir de dues corrents: el romànic septentrional i el romànic meridional.

ROMÀNIC SEPTENTRIONAL

- Compren les zones del nord d'Europa: des d'Escandinàvia fins a Santiago de Compostel·la
- S'origina a Borgonya, França a l'abadia de Cluny
- Com a grans influències trobem el monestir de Cluny i la Madeleine de Vézelay
- Altres zones a destacar foren Aquitània i Normandia (caracteritzada amb una façana de dues torres i una nau més llarga)
- La Península rep influències de les regions septentrionals a partir del camí de Sant Jaume tot i que el fet que s'anessin conquerint territoris mus va fer que s'adaptessin solucions arquitectòniques musulmanes i per tant són construccions amb un aire peculiar.
- A la zona central de la península però el romànic arrelà amb més força com a Frómista (Palència), Àvila o Valladolid.

Interior de Sainte Madeleine de Vézelay (1120-1150), França. En aquest cas podem observar que en comptes d'una volta de canó en aq s'utilitzà una volta d'aresta reforçada amb arcs faixons bicromats (a dos colors). A l'esquerra, Sant Martí (1066), Frómista, Palència; i exemple de l'arquitectura castellana

ROMÀNIC MERIDIONAL

- Compren les zones d'Itàlia fins a Catalunya.
- Arquitectura més sobria que l'anterior.
- A Itàlia perdurà la influència de l'art paleocristià amb conjunts de 3 edificis (església, baptisteri i campanar).
- A la provença francesa es conjugà la senzillesa amb les grans portalades a mode d'arc de triomf.
- A Catalunya, rep la influència dels artistes llombards que destacava per l'ús d'arcs cecs , campanars alts ...

A Itàlia s'aprofità l'ús de materials antics com el marbre , la decoració mural i la independència de la catedral, baptisteri i el can com podem observar en el conjunt de Pisa. Pel que fa a Catalunya com veiem a Sant Climent de Taüll (dreta), les esglésies ru gaudiren d'importants mostres pictòriques i destaquen per la seva influència llombarda com en el cas del campanar adossat a l'e

4.Escultura romànica

Dins l'escultura romànica tot i que es varen realitzar escultures devocionals romàniques, l'art escultòric quedà supeditat a les estructures arquitectòniques. D'aquesta manera doncs, les obres escultòriques formaven part de les mateixes construccions arquitectòniques tant a l'interior com a l'exterior dels edificis. En concret a l'exterior es manifestava entre d'altres en la façana, els claustres, les portalades...en el cas de l'interior ho trobem plasmat en altars, piques baptismals, sacòfags...

En general però, tota l'escultura romànica es caracteritza per un seguit de trets en comú com són:

- **Subordinació a l'espai arquitectònic:** la majoria d'obres que trobem esculpides en esglésies i monestirs tenint una doble funció de decoració i adoctrinament.
- **Figures hieràtiques:** escultures marcades per la rigidesa i la manca d'expressivitat.
- **Manca de cànon** en les figures ni marc arquitectònic o paisatgístic.
- Ús de la **perspectiva jeràrquica:** les composicions de les escenes no seguien les proporcions visuals si no que les escenes es representaven en una proporció relacionada a la simbologia i poder diví que representava cada figura, així doncs quan més important és el personatge més gran es representa.
- **Simbolisme** en les representacions: una de les grans funcions de l'escultura romànica fou adoctrinar al poble. Hem de tenir present que les imatges actuaven com una Bíblia als ulls de la població analfabeta que no sabia llegir.
- **Policromia:** Tot i que no ha arribat als nostres dies, l'escultura romànica era policromada en el que cada color tenia un significat relacionat amb la simbologia religiosa.
- **Composicions simètriques i esquemàtiques:** l'escultura romànica és esquemàtica i simètrica en composició i formes. També destaca per la utilització d'elements geomètrics.
- **Adaptació al marc arquitectònic:** les figures esculpides en portalades, pilars, capitells...s'adaptaven a l'estructura arquitectònica on estaven esculpides.
- **Temàtica majoritàriament religiosa:** En general la temàtica es basava en passatges de l'Antic i el Nou Testament, vides de sants i representacions de caràcter religiós. No obstant, trobem també temàtica profana com animals fantàstics, moments representatius de la vida quotidiana motius florals els quals trobem representats sobretot en capitells.
- **Tendència a omplir tot l'espai compositiu:** l'escultura romànica es caracteritza en certes composicions com els timpans de les portalades a omplir tot l'espai amb l'efecte conegut com a "horror vacui" (por a l'espai buit).

En el següent enllaç visitareu el [monestir de Sant Pau del Camp](#), a dos minuts caminant de la central de l'IOC! On destaca la decoració de temàtica profana per exemple en els capitells del claustre.

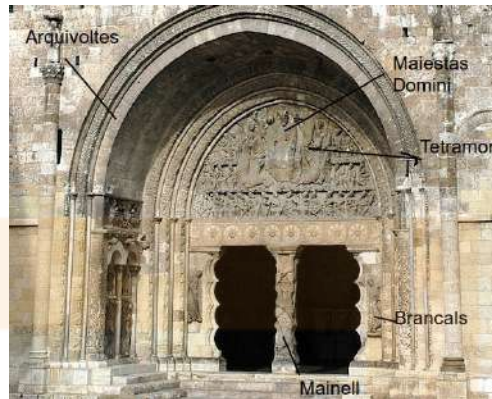

A la dreta, Mestre Mateo. Portic de la Glòria de la catedral de Santiago de Compostel·la (1168-1188) El portic representava l'arribada de la ruta de pelegrinatge. Al detall dels apòstol (dreta) hi podem observar la subordinació de l'escultura a l'estructura del portic així com l'adaptació de les escultures a la seva estructura. Com s'observa tot l'espai compositiu és ple i destaca el simbolisme de les figures representades així com la proporció marcada per la perspectiva jeràrquica.

4.1. Portalades romàniques

Un dels elements més rellevants en escultura romànica foren les portalades de les esglésies. En podem diferenciar dos estils:

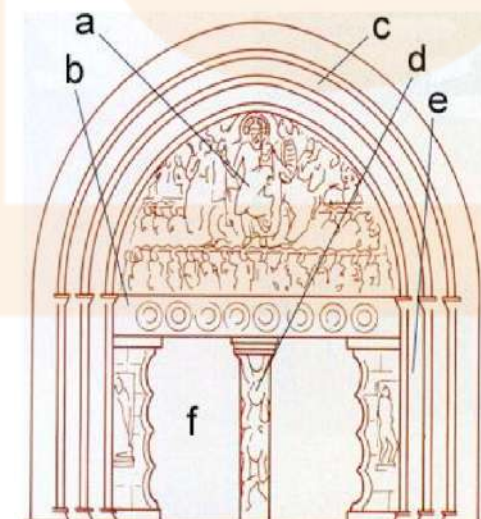
- les de la zona meridional: concebudes a mode d'arc triomfal.
- les de la zona septentrional: més articulades i que van imposar-se finalment de forma majoritària.

A l'esquerra, exemple de portalada concebuda com un arc de triomf. Anònim. Portalada del monestir de Santa Maria de Ripoll (1150-1170). A la dreta, Portalada articulada a l'estil de la zona septentrional. Anònim. Portalada de Sant Pèire de Moissac, França (1110-20).

En general però les portalades romàniques destaquen per les següents característiques i parts:

- **Iconografia de temàtica religiosa:** en elles s'hi troben esculpides imatges relacionades amb l'exaltació de la glòria de Déu, la segona arribada de Crist (parusia), relleus simbòlics i religiosos com la decoració amb relleus de sants, àngels...
- **Timpà:** nucli de la portalada on s'hi representa el **pantocràtor o Crist en Majestat** (Maïestas Domini). El Maïestas Domini fa referència a la representació de Déu que jutja i es representa assegut en un tron amb l'Evangeli a la mà esquerra i beneïnt amb la dreta. El pantocràtor l'envoltava la **màndorla**, és a dir, una sanefa en forma d'ametlla que envolta els personatges sagrats del timpà.
- **Tetramorf:** símbols dels quatre evangelistes que es troben envoltant la màndorla o ametlla mística. Els símbols representats corresponien de la següent manera: l'àguila- Sant Mateu, el lleó- Sant Marc, el bou- Sant Lluc, l'àngel- Sant Joan.
- **Arquivoltes:** conjunt d'arcs que emmarquen la portalada alhora que serveix de marc de l'estructura.
- **Brancals:** costat de la portalada sobre el que descansa l'arc.
- **Llinda o dintell:** pedra o biga horitzontal situada sobre la porta.
- **Mainell o trencallums:** columna que divideix una obertura, en aquest cas la porta, en dues meitats.

- a. Timpà
- b. Dintell
- c. Arquivoltes
- d. Mainell
- e. Muntant
- f. Porta

En el següent enllaç podeu observar en detall cadascuna de les [parts de la portalada de Sant Pèire de Moissac](#)

4.2. Mostres escultòriques

En general tot i que les característiques que hem citat en l'apartat d'escultura es poden aplicar a les escultures exemptes, en general les escultures devocionals i capitells es caracteritzen per:

Pel que fa a l'escultura exempta:

- La majoria de peces són imatges devocionals.
- Les escultures estaven tallades en fusta policromada. Tot i això en alguns casos estaves folrades amb or, argent així com ivori o bronze pel relleu de les portes.
- La temàtica general d'aquestes obres escultòriques gira entorn a tres temes:
 - **Theotókos:** aquesta temàtica es centra en la representació de la iconografia de la Mare de Déu amb l'infant a la falda (representant el tron de la saviesa, entenent l'infant com a saviesa) tot i que sense comunicació degut a la posició frontal. En ella s'hi representa la figura més com a reina que com a mare.
 - **Crucifixió:** en aquest cas la temàtica es centra en la mort de Crist a la creu. Aquesta es podia representar des de dues perspectives diferents:
 - Crist triomfant: on es representa un Crist diví, sense patiment, superant el dolor i a la mort amb els braços perpendiculars al cos. En aquest cas la imatge representava el poder diví i es representa un Crist com a sacerdot majestàtic que triomfa davant la mort.
 - Crist humà: en la que Crist es representa sofrint, clavat de peus i mans , amb ferides, el cap caigut... En aquest cas el patiment representava la redempció dels pecats dels homes.
 - Majestat: fa referència a la representació de Crist a la creu vestit.
 - **Davallament:** fa referència a la representació d'un grup escultòric que plasma el davallament de Crist de la creu.

1. Theotókos. Mare de Déu de Montserrat. 2. Crucifixió: Anònim. Majestat Batlló (finals del s.XI) MNAC 3.Davallament: Taller d'Erill. Davallament d'Erill la Vall (s. XII) Museu Episcopal, Vic.

Pel que fa als **capitells dels claustres**:

- gaudien de més llibertat creativa.
- Els temes i les formes s'adaptaven al con invertit del capitell ja que no s'utilitzaven els capitells clàssics
- Les formes eren molt simètriques, amb certa macrocefàlia així com simètriques.

Claustre del monestir de Santo Domingo de Silos (s.XI-XII), Burgos (esquerre) és un dels grans exemple del romànic. En ell hi podem destacar els relleus dels capitells del claustre amb escenes tallades de temàtica bíblica així com temes diversos com la representació d'animals quimèrics (dreta), vegetals...

5. Pintura

En general tot i que dins l'art de la pintura romànica podem distingir diferents tècniques utilitzades, els trets més característics de la pintura romànica són:

- Art **supeditat a l'arquitectura**.
- **Temàtica religiosa**: els programes iconogràfics giraven entorn a motius religiosos i simbòlics com:
 - **Claredat expositiva** dirigida als fidels que en gran part eren analfabets. És per això que destaca l'ús de l'**esquematzació de les figures i els elements**.
 - teofanies: pantocràtor / o la theotókos envoltat/da pel tetramorf
 - Escenes de l'Antic i Nou Testament i Hagiografies (per decorar les zones del presbiteri i els laterals)
 - Escenes del Judici Final amb el Crist en Majestat - Maestas Domini- i de Maria - Maestas Mariae- (per decorar l'absis del mur occidental i per la zona central dels frontals d'altar).
- La pintura romànica destaca per ser **hieràtica**.
- És una pintura que **adapta les figures a l'espai físic** i al marc arquitectònic. Tot i això destaca la manca de referents arquitectònics o paisatgístics.
- El volum s'aconsegueix a partir de l'ús de línies paral·leles.
- Manca de perspectiva. La **perspectiva jeràrquica** fou la utilitzada, és a dir, com més important és un personatge més gran es representa.
- Tendència a omplir tots els espais buits, el que s'anomena "**horror vacui**", por al buit".
- Ús de la **simetria i la geometria en les formes**.
- Ús de **colors uniformes, plans i intensos**. Delimitació dels contorns amb colors més foscos.
- Utilització de **diferents tècniques** artístiques. Algunes de les més emprades varen ser:
 - La pintura mural al fresc (en murs, voltes, l'absis...).
 - I la pintura mural al tremp (sobre fusta i utilitzada sobretot per a la realització de frontals d'altar).
 - Tot i això, a part d'aquestes dues tècniques, també es van treballar altres tècniques per a realitzar vitralls, brodats, mosaics...

A l'esquerra, Mestre Sant Climent de Taüll. Pantocràtor de Sant Climent de Taüll (1123). Fresc, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona. A la dreta Mestre Avià. Frontal de Santa Maria d'Avià (s. XIII). Tremp sobre taula. Museu Nacional d'Art de Catalunya.

- A part de la pintura mural al fresc, en el romànic destaca també en la creació de:
 - Frontals d'altar i baldaquins: realitzats amb la tècnica de la pintura al tremp.
 - Miniatures: realitzades als *scriptoria* dels monestirs on també es realitzaven còpies de bíblies, llibres antics i tractats. Així doncs, la pintura romànica no es va manifestar únicament en espais públics, com l'església.
 - Obres tèxtils: brodats i tapissos
 - Objectes d'orfebreria litúrgica com reliquiàries, bàculs...

Anònim. Tapís de la Creació (s.XI), brodat. Museu de la Catedral de Girona. En ell s'hi observa al centre el Pantocràtor juntament amb escenes brodades de la Creació.

5.1. Estils pictòrics

Tot i que com hem observat en general hi ha unes característiques comunes per a tota la pintura del romànic, podem diferenciar dues corrents pictòriques:

Estil francoromànic o d'influència carolíngia

- Aquest estil comprenia la zona de l'oest de França i algunes zones de territori castellà.
- Destaca per figures amb certa expressivitat i gestualitat, és a dir, gaudien més de realisme plàstic i moviment.
- Influència del treball de les miniatures.
- Fons clars.
- Pintura detallista on destaca una certa espontaneïtat.

Anònim. Detall de l'Anunciació als pastors (s. XII), fresc. Cripta del Panteó dels Reis. Col·legiata de Sant Isidor, Lleó.

Estil bizantí

- Aquest estil comprenia la zona d'Itàlia, Castella, Aragó i Catalunya.
- Concretament la influència que rep aquest estil prové de les icones i els mosaics bizantins de Sicília, Venècia o Roma.
- És una pintura més simètrica en composició.
- Pintura hieràtica.
- Representació frontal de les figures amb allargament del cos.
- L'expressivitat i gestualitat és més convencional.
- Manca d'efectes en volum i espai.
- Grandiositat compositiva per tal de donar a l'obra un aire espiritual i monumental.

Anònim. Vergre prudent, detall dels frescos de Sant Quirze de Pedre (1100). Fresc, Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona.

7. Obres PAU- Art romànic

El següent llistat d'obres, són aquelles que entren a les PAU en relació a L'art romànic. Recordeu que podeu consultar l'anàlisi de cadascuna al llibre de fitxes del llibre de text.

Arquitectura romànica

- Sant Vicenç de Cardona

Escultura romànica

- Portalada de Santa Maria de Ripoll
- La Majestat Batlló
- Marededéu de Veciana, del museu episcopal de Vic

Pintura romànica

- Conjunt iconogràfic de Sant Climent de Taüll
- El frontal d'Avià
- Tapís de la Creació

6. Vídeos i webs ampliació art romànic

A continuació us enllaço diverses pàgines on trobareu vídeos amb informació relacionada amb el lliurament; al final de la pàgina a més hi trobareu adreces web específiques d'art romà:

La primera pàgina és un vídeo sobre l'art romànic del MNAC.

[vídeo MNAC](#)

El segon enllaç és un vídeo sobre arquitectura i escultura romànica de la Universitat de la Rioja. Recordeu que els continguts d'aquests tipus de documents són complementaris i no s'exigeix el nivell de vídeo.

[Arquitectura i escultura romànica \(UNIR\).](#)

Llistat pàgines web art romànic

- [Museu Nacional d'Art de Catalunya](#)
- [Museu Episcopal de Vic](#)
- [Museu del Prado](#)

